

ETICKÝ KÓDEX NOVINÁRA

Nadácia Zastavme korupciu sa pripája a riadi nasledovným etickým kódexom:

PREAMBULA

Asociácia na ochranu novinárskej etiky v Slovenskej republike

-vzdávajúc úctu tvorcom prvého Etického kódexu z roku 1990 Slovenskému syndikátu novinárov a Združeniu vydavateľov periodickej tlače,
-nadväzujúc na Etický kódex novinára účinný od roka 2011,
-rešpektujúc zmeny v mediálnom prostredí,
-vnímajúc ohrozenie mravných a hodnotových štandardov novinárskej práce,
-rešpektujúc význam existencie etických pravidiel pre novinársku prácu aj pre slovenské mediálne prostredie, prijíma Etický kódex novinára (ďalej len „Etický kódex“) na základe dohody a súhlasu Asociácie vydavateľov tlače (nástupcu Združenia vydavateľov periodickej tlače), Slovenského syndikátu novinárov a Interactive Advertising Bureau Slovakia (IAB Slovakia) (reprezentant internetových médií) ako vyjadrenie záväzných etických štandardov pre novinársku prácu.

I. ÚČEL

1. Účelom tohto Etického kódexu je:

a) stanoviť záväzné pravidlá správania pre fyzické osoby a právnické osoby, ktoré vydávajú periodickú alebo neperiodickú tlač v printovej alebo digitálnej verzii určenú pre šírenie v Slovenskej republike (ďalej len „médiu“), redakcie periodickej a neperiodickej tlače v printovej alebo digitálnej verzii určenú alebo šírenú v Slovenskej republike (ďalej len „redakcia“) a fyzické osoby, ktoré vykonávajú povolanie/činnosť píšuceho novinára v Slovenskej republike (ďalej len „novinár“), tlačové agentúry pôsobiace v Slovenskej republike, poskytovateľov informačnej služby, internetové portály, redakcie, či jednotlivcov, ktorí sa rozhodnú k nemu pristúpiť,

b) slúžiť ako návod pre fyzické a právnické osoby (ako napr. redaktorov, komentátorov, editorov,

kameramanov, fotografov, grafikov, blogerov), ktoré sa podieľajú na utváraní mediálnych obsahov šírených na verejnosti bez ohľadu na použitú technologickú platformu,

c) zabezpečiť, aby všetok obsah publikovaný v printe a na internete bol v súlade so všeobecne

záväznými predpismi SR a v súlade s dobrými mravmi.

d) informovať verejnosť o etických pravidlách novinárskej práce.

2. Pristúpenie k Etickému kódexu nebráni médiu alebo redakcii aplikovať popri Etickom kódexe aj

vlastné etické pravidlá, ktoré neodporujú Etickému kódexu.

II. ZÁKLADNÉ PRINCÍPY PRÁCE NOVINÁRA

1. Pre prácu novinára sú prvoradé hodnoty osobnej slobody, spravodlivosti a slušnosti. Vo svojej práci sa snaží o presadenie týchto hodnôt v spoločnosti.
2. Hlavnými zásadami, ktorými sa novinár riadi vo svojej práci, sú nestrannosť, vyváženosť, objektivita, čestnosť, pravdivosť, zodpovednosť a dôsledné overovanie faktov.
3. Novinár dbá o to, aby všetky jeho verejné prejavy neodporovali základným princípom novinárskej práce ustanoveným v ods. 1 a 2 tohto článku.
4. Novinár publikujúci na internete je viazaný aj Kódexom preberania obsahu na internete IAB Slovakia, ktorý bol schválený Valným zhromaždením Združenia pre internetovú reklamu IAB Slovakia 21. januára 2015.

III. NOVINÁR A VEREJNOSŤ

1. Novinár je povinný dôsledne si overiť každú informáciu, ktorú zverejní. Informácie si spravidla overí aspoň z dvoch od seba navzájom nezávislých zdrojov.
2. Novinár je povinný vždy uvádzať zdroj svojich informácií, ak nie sú tieto informácie všeobecne známe, alebo sa nepovažujú za všeobecne známe v odvetví, ktorému sa novinár venuje. Zdroj neuvádza v prípade použitia utajeného alebo dôverného zdroja. Takýto zdroj môže použiť v súlade s ustanoveniami tohto Etického kódexu o využití mimoriadnych zdrojov.
3. Novinár alebo médium nezverejňuje žiadne informácie, o ktorých vie, že sú nepravdivé. Pravdivé informácie vychádzajú z faktov a ich objektívnej interpretácie, s prihliadnutím na skutočný kontext popisovaného deja, bez skresľovania objektívnej reality a zamlčovania (opomenutia) časti existujúcich faktov a súvislostí.
4. Za pravdivosť a správnosť textových, zvukových, zvukovoobrazových a obrazových agentúrnych informácií zodpovedajú agentúry a novinári nemajú povinnosť ich overovať. V prípade pochybnosti o správnosti údajov z agentúrneho servisu je novinár povinný informáciu overiť u ďalšieho nezávislého zdroja.
5. Novinár nikdy nemanipuluje s textovými, obrazovými, zvukovoobrazovými či zvukovými záznamami ani fotografiami. Prípustné sú len tie technické úpravy, ktorých cieľom je zlepšiť ich kvalitu, či zrozumiteľnosť. Koláže, montáže, rekonštrukcie či ilustračné vizualizácie musia byť jasne označené.
6. Novinár a médium majú právo i povinnosť odmietnuť uverejniť nepravdivé, skreslené alebo neúplné informácie.
7. Titulky článkov alebo programov nesmú byť nepravdivé vo vzťahu k obsahu textu. To isté platí pre upútavky a reklamy, ktorými sa články a programy propagujú.
8. Komentáre a názory musia byť jasne označené a odlišené od spravodajstva a faktov. Názory a hodnotiace úsudky uvedené v komentári musia vychádzať a logicky vyplývať z dostatočného skutkového základu.
9. Inzercia a platené oznamy musia byť jasne označené. V prípade, že ide o komerčný text, článok nemôže vyvolávať dojem, že ide o nezávisle autorské dielo novinára. Novinár a médium majú právo i povinnosť odmietnuť uverejniť skrytú reklamu.
10. Novinár nesmie vydávať svoje staršie dielo za nové.
11. Novinár pri výkone svojej práce alebo v súvislosti s ňou neprijíma dary alebo iné výhody, ktoré by mohli ohroziť jeho nestrannosť a objektivitu, alebo ktoré sa dajú chápať ako pokus o ovplyvnenie jeho práce. Výnimkou z tohto pravidla sú bežne poskytované drobné reklamné predmety a občerstvenie na tlačových konferenciách a iných podujatiach určených verejnosti a zástupcom médií.

12. Ak náklady na cestu novinára, iné výhody alebo ich časť hradil niekto iný než novinár alebo médium/redakcia, primeranou formou na to upozorní čitateľa, poslucháča, alebo diváka.

13. Novinár má právo na osobnú integritu. Ak sa ocitne v konflikte záujmov, najmä ak pracuje na téme, ktorá sa týka alebo môže týkať samého novinára, blízkych osôb (§ 116 Občianskeho zákonníka) novinára, ekonomických záujmov novinára, informuje o tejto skutočnosti svoju redakciu. So súhlasom redakcie môže aj napriek možnému konfliktu záujmov novinár na téme ďalej pracovať za predpokladu, že o možnom konflikte záujmov bude primerane informovaná verejnosť.

14. Ak sa redakcia ocitne v konflikte záujmov, najmä ak informuje o aktivitách média alebo osoby priamo alebo nepriamo ovládajúcej médium primeranou formou o tom informuje verejnosť. Novinár nesmie využiť vo svoj prospech informácie, ktoré získal pri výkone práce, pokiaľ neboli zverejnené.

15. Novinár nevyužíva výsady vyplývajúce z jeho povolania pre svoj súkromný prospech, nepreukazuje sa novinárskym preukazom alebo uvedením príslušnosti k médiu v situáciách, ktoré nesúvisia s priamym výkonom jeho povolania.

16. Novinár sa politicky neangažuje, ak by jeho politická činnosť mohla viesť ku konfliktu záujmov a spochybníť jeho nestrannosť alebo objektivitu.

17. Ak novinár zistí, že zverejnil nesprávnu informáciu, je povinný spraviť všetko pre jej bezodkladnú opravu aj bez vyzvania ktorejkoľvek z dotknutých strán alebo redakcie.

IV. NOVINÁR A OBJEKT JEHO ZÁUJMU

1. S výnimkou prípadov, ak ide o otázku verejného záujmu, novinár nesmie bez súhlasu dotknutej fyzickej osoby zverejňovať informácie, týkajúce sa výlučne súkromia tejto dotknutej fyzickej osoby ako ani zverejňovať záznamy osobnej povahy tejto dotknutej fyzickej osoby. Okrem prípadu, ak dotknutá fyzická osoba sama vyvoláva podozrenie, že postupuje protizákonne alebo svojím konaním vzbudzuje pohoršenie, nesmie novinár ani pri zverejňovaní informácií a záznamov, týkajúcich sa otázok verejného záujmu podľa predchádzajúcej vety znižovať dobré meno, česť a dôstojnosť dotknutej fyzickej osoby.

2. Novinár rešpektuje prezumpciu nevinoty a to aj vo vzťahu k osobám podozrivým z trestného činu, obvineným zo spáchania trestného činu alebo obžalovaným zo spáchania trestného činu. Celé mená ľudí podozrivých z trestnej činnosti zverejňuje len v prípade, že zverejnenie ich mena predstavuje dôležitý verejný záujem.

3. Novinár nepodnecuje priamo ani nepriamo akúkoľvek nenávisť, intoleranciu alebo diskrimináciu založenú najmä na rase, svetonázore, náboženskom vyznaní, etnickom pôvode, veku, sociálnom postavení, pohlaví či sexuálnej orientácii. O príslušnosti ľudí k menšine informuje iba v prípade, že táto informácia je v kontexte daného príspevku relevantná.

4. Novinár rešpektuje základné princípy demokratického a právneho štátu, ústavný poriadok Slovenskej republiky ako aj platné právo a všeobecné morálne princípy.

5. Novinár rešpektuje iné štáty, národy, ich tradície, kultúru náboženstvo alebo iné presvedčenie.

6. Novinár priamo ani nepriamo nepodporuje porušovanie ľudských práv, násilie alebo poškodzovanie životného prostredia.

7. Novinár používa vždy primerané výrazové prostriedky.

V. NOVINÁR A ZDROJ INFORMÁCIÍ

1. 1. Novinár získava textové, zvukové, zvukovoobrazové a obrazové záznamy a podklady pre články a iné diela tak, aby bolo zrejmé, že je novinár a neskrýva svoje celé meno a príslušnosť ku konkrétnemu médiu. Na nahrávanie telefonického rozhovoru vopred upozorní v prípade ak nejde o situáciu popísanú v článku V. bod 9.
2. Novinár dodržiava prísľuby ochrany totožnosti zdroja, kým ho tejto povinnosti nezbaví sama osoba, ktorá je zdrojom informácie.
3. Na verejných vystúpeniach a zhromaždeniach je novinár oprávnený robiť textové, zvukové, zvukovo-obrazové aj obrazové záznamy bez výslovného súhlasu vystupujúcich osôb, ak nedochádza k porušeniu autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom. Novinár môže rovnako postupovať aj pri vyhotovovaní záznamov a zbieraní informácií na verejných priestranstvách.
4. Novinár pristupuje so zvýšenou citlivosťou a zodpovednosťou k osobám, ktoré nemajú skúsenosti s komunikáciou s novinármi, neuvedomujú si dôsledky svojho konania, alebo sa ocitli v obzvlášť zložitej životnej situácii, najmä k obetiam alebo svedkom trestných činov, nehôd alebo iných udalostí, ktoré môžu spôsobiť fyzickej osobe značný emočný stres.
5. Deti a mladistvých využíva novinár ako zdroj informácie len vo výnimočných prípadoch s osobitným ohľadom na ich morálny a emočný vývoj.
6. Ak to nie je vylúčené s ohľadom na komunikáciu otázok verejného záujmu má novinár povinnosť chrániť súkromie a oprávnené záujmy osôb uvedených odsekoch 4 a 5 a nezneužívať ich dôveru.
7. Novinár nie je povinný pristúpiť na požiadavku dodatočnej korekcie, nezverejnenia či neodvysielania informácie získanej v súlade s týmto Etickým kódexom zo strany respondenta, ktorý predtým so zverejnením súhlasil. V odôvodnených prípadoch môže ešte pred začiatkom rozhovoru akceptovať dohodu o jeho následnej autorizácii. Ak respondent požaduje autorizáciu, novinár je povinný ho informovať, že v rámci nej je možné len spresnenie priamych citácií respondenta, nie zmena významu odpovedí alebo vyčiarknutie odpovedí, ktoré v pôvodnom rozhovore odzneli. Autorizácia záznamu či textu sa obmedzí výlučne na vyjadrenia, ktoré poskytol samotný respondent. Novinár nepristúpi na dohodu, ktorá by respondentovi umožnila súhlasiť s použitím jeho vyjadrenia až v kontexte celého programu alebo článku.
8. Za okolností ktoré sú uvedené nižšie, môže novinár vo svojej práci použiť aj mimoriadne prostriedky. Nimi sa rozumejú:
 - a) použitie utajených spôsobov zhromažďovania informácií, vrátane skrytej kamery či mikrofónu,
 - b) použitie utajených a dôverných zdrojov,
 - c) zverejnenie neoverených informácií,
 - d) zverejnenie informácií zo súkromia osôb, ktoré nie sú verejne činné a ich súkromie je inak chránené.
9. Mimoriadne prostriedky novinárskej práce je možné použiť iba v prípade, že ich použitie smeruje k naplneniu dôležitého verejného záujmu a že tento verejný záujem nebolo možné dosiahnuť iným spôsobom.
10. Využitie mimoriadnych prostriedkov novinárskej práce musí byť schválené na najvyššej úrovni redakcie.
11. Použitie mimoriadnych prostriedkov musí byť pri zverejnení textu alebo odvysielaní programu, pri ktorých príprave bolo použité, primerane vysvetlené recipientom informácií.

12. Pod dôležitým verejným záujmom sa rozumie taký záujem, ktorý prináša významný prospech podstatnej časti spoločnosti, prispeje k ochrane základných práv a slobôd alebo ochrane princípov

demokratického a právneho štátu.

13. Dôležitým verejným záujmom je najmä:

- a) zabránenie zneužívaniu verejnej moci,
- b) riadne fungovanie politického systému a verejných inštitúcií,
- c) ochrana života, zdravia, bezpečnosti a majetku občanov,
- d) ochrana morálky a základných spoločenských hodnôt,
- e) ochrana životného prostredia, kultúrnych pamiatok alebo kultúrneho dedičstva.

VI. NOVINÁR A REDAKCIA

Novinár v riadiacej pozícii aktívne podporuje dodržiavanie tohto Etického kódexu.

Redakcie a novinári v riadiacich pozíciách chránia slobodu prejavu novinára a v prípade potreby mu v rámci svojich možností zabezpečujú primeranú právnu ochranu.

Novinára nemožno nútiť k takej činnosti a k podieľaniu sa na tvorbe takých stanovísk, ktoré by zásadne odporovali jeho svedomiu; pre uplatnenie tohto práva nesmie byť novinárovi spôsobená ujma na iných právach.

Príspevok určený na uverejnenie, ktorého obsah bol redakčne upravený tak, že sa zmenil jeho pôvodný zmysel, možno uverejniť len so súhlasom autora.

Takýto súhlas sa vyžaduje aj vtedy, ak sa príspevok má uverejniť pod značkou, pseudonymom alebo anonymne.

Novinár je povinný poskytnúť súčinnosť v súdnych sporoch a správnych konaniach vedených proti jeho kolegom alebo médiu, ak takéto konania súvisia s činnosťou novinára.

Redakcie a novinári v riadiacich pozíciách rešpektujú názorovú rôznorodosť a rovnosť príležitostí bez ohľadu na pohlavie, vek, rasu, národnosť, etnický pôvod, sociálne postavenie, sexuálnu orientáciu, vierovyznanie, politickú, spoločenskú a kultúrnu príslušnosť novinárov.

VII. NOVINÁR A KOLEGOVIA

Novinár nesmie vydávať cudzí text, alebo časť textu, fotografiu či iné dielo alebo záznam za vlastné. Ak chce novinár uverejniť rovnaký alebo podobný príspevok vo viacerých médiách, musí na to médiá upozorniť. Týka sa to aj takých prípadov, ak dvaja novinári z dvoch médií publikujú rozhovor s tým istým človekom, ktorý sa zrodil spoločne, oni ho však pre vlastné médium označia len svojím menom.

Novinár má povinnosť odhaľovať a zverejňovať neetické a protiprávne konanie svojich kolegov.

VIII. CENZÚRA

1. Cenzúrou sa rozumie obmedzenie, zámerné skreslenie, alebo nezverejnenie informácie, zvukového, obrazového alebo zvukovoobrazového záznamu, ak k nemu došlo z politických, ekonomických či osobných dôvodov.

2. 3. Cenzúra je nezlučiteľná s etickými pravidlami novinárskej práce a zakazuje sa.

Vedenie každej redakcie má právo rozhodovať o témach, ktorým sa novinári a iní prispievatelia redakcie budú venovať, určovať spôsob ich spracovania a rozhodnúť o nezverejnení diela.

Redigovanie a editovanie textov, zvukových, obrazových alebo zvukovoobrazových záznamom sa nepovažuje za cenzúru.

4. Redigovaním sa rozumie úprava textu, zvukového, obrazového alebo zvukovoobrazového záznamu z hľadiska významovej štruktúry, dramaturgickej výstavby, vecnej a faktickej presnosti, gramatickej správnosti a zrozumiteľnosti.

5. Editovaním sa rozumie riadenie celého procesu získavania a spracovania informácií určených pre vydanie alebo vysielanie, rozhodovanie o ich uverejnení alebo zaradení do vysielania, dĺžke, žánri, poradí, v akom sú uverejnené alebo odvysielané a kontexte, v ktorom sú zverejnené.

IX. PRISTÚPENIE KU KÓDEXU

K tomuto Etickému kódexu môže pristúpiť akákoľvek profesijná organizácia, médium, tlačová agentúra, poskytovateľ informačnej služby, internetový portál, redakcia či jednotlivец, ak zašle AONE oznam o svojom pristúpení. Rovnakým spôsobom môže svoje pristúpenie k Etickému kódexu táto osoba odvolať.

Zoznam organizácií a osôb, ktoré k Etickému kódexu pristúpili, zverejňuje AONE na svojej webovej stránke, kde je zverejnené aj aktuálne znenie Etického kódexu.

X. PRECHODNÉ A ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

1. Tento Etický kódex schválil Zbor zástupcov Asociácie na ochranu novinárskej etiky (ZZ AONE), ktorého členovia sú reprezentanti SSN, AVT a IAB Slovakia, na svojom zasadnutí dňa 17. 6. 2017, a nadobúda platnosť nasledujúci deň od schválenia.

2. Rozhodnutie Predstavenstva SSN o schválení novelizácie Etického kódexu novinára zo dňa 8. 6. 2017 sa považuje za pristúpenie k tomuto Etickému kódexu.

3. Týmto znením Etického kódexu zaniká po súhlase SSN platnosť doteraz platného textu schválenom 9. snemom SSN 5. novembra 2010, ktorý bol účinný od 1. januára 2011.

4. Organizácie a osoby, ktoré pristúpili v uplynulých rokoch k doteraz platnému textu kódexu, zostávajú naďalej subjektmi prihlásenými k aktuálnemu Etickému kódexu novinára.